

Uchwała Nr VI/23/2007
Rady Gminy Sońsk
z dnia 24.04.2007

w sprawie przyjęcia Systemu Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną Gminy Sońsk na lata 2007-2013

Na podstawie art.18 ust 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r o samorządzie gminnym /Dz.U. z 2001 r Nr 142 poz.1591 z późniejszymi zmianami/, art.17 ust.1 pkt. 13 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej/ Dz. U. z 2004 roku, Nr 64 poz.593 z późniejszymi zmianami/. **Rada Gminy w Sońsku uchwala:**

§ 1

System Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną Gminy Sońsk na lata 2007 -2013.

§2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do:
Uchwały Nr VI/23/2007
Rady Gminy w Sońsku
z dnia 24 kwietnia 2007r.

**SYSTEM PROFILAKTYKI I OPIEKI
NAD DZIECKIEM I RODZINĄ
GMINY SOŃSK
NA LATA 2007-2013**

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	4
1. KWESTIA RODZINY I DZIECKA W POLITYCE SPOŁECZNEJ.....	6
2. DIAGNOZA SYTUACJI DZIECKA W GMINIE SOŃSK.....	10
3. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I ZADANIA.....	22
4. UWAGI KOŃCOWE.....	29

WSTĘP

W polityce społecznej kwestie dziecka traktujemy z wielką uwagą. Dzieje się tak, gdyż dzieci wymagają szczególnej troski i ochrony, a działalność na ich rzecz powinna koncentrować się przede wszystkim na ochronie praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka i różnych zagrożeń życiowych. Tymczasem, mimo wysiłków społeczeństwa, sytuacja dzieci i rodzin w naszym kraju daleka jest od stanu zadawalającego. Szansą na poprawę tego stanu rzeczy jest budowa lokalnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Niniejszy dokument opracowany został zgodnie z art. 17.13. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i ma wzmacniać pozycję dziecka i rodziny na terenie gminy.

W systemie opieki nad dzieckiem – definiowanym jako obszary usług społecznych, których zadaniem jest tworzenie możliwości i poprawa warunków optymalnego rozwoju dziecka, wspieranie funkcjonowania rodziny oraz wyrównywanie dysfunkcji w zachowaniach osób bądź w sytuacjach społecznych – tradycyjnie rozróżnia się opiekę nad dziećmi o specjalnych potrzebach, tj. dziećmi z różnego rodzaju dysfunkcjami i zaburzeniami rozwojowymi oraz opiekę nad dziećmi i młodzieżą z problemami psychospołecznymi, włącznie z osobami uzależnionymi i pozostającymi w konflikcie z prawem.

Do najważniejszych elementów charakteryzujących kierunki zmian większości systemów opieki nad dzieckiem i rodziną należą:

- ekologiczne podejście do rodzicielstwa,
- zachowanie równowagi między ochroną dziecka a utrzymaniem rodziny,
- respektowanie punktu widzenia rodziców,
- model negocjacyjny jako zasada pracy z rodzinami dzieci o specjalnych potrzebach,
- zwracanie uwagi na kwestię praw dziecka i ich respektowanie,
- troska o zachowanie właściwych proporcji.

Rodzicielstwo uznawano dotąd za izolowany i jednokierunkowy proces, ograniczający się do wychowywania dzieci przez rodziców. Jeśli nastawienie rodziców wobec dziecka nie było pozytywne lub jeśli brakowało im wiedzy bądź umiejętności pedagogicznych i sprawy przybierały zły obrót, społeczeństwo uznawało rodziców za

wynnych, a dzieci trafiały do placówki opieki instytucjonalnej albo do rodziny zastępczej. Chociaż mówiło się o opiece nad dziećmi, w rzeczywistości była ona rozumiana raczej jako ochrona dzieci lub pomoc dzieciom znajdującym się w niebezpieczeństwie.

Nowe osiągnięcia psychologii dowiodły, że rodzicielstwo to przede wszystkim proces dwukierunkowy i cyrkularny. Wpływ rodziców na dzieci, w zależności od cech dziecka, może być różny. Podobnie efekty niektórych działań rodzicielskich są funkcją temperamentu dziecka.

Podejście ekologiczne podkreśla, że w opiece nad dziećmi powinno się uwzględniać dziecko i rodziców jako indywidualne jednostki, a także cały system rodzinny oraz środowisko. Oznacza to, że w większości krajów europejskich z coraz większą rezerwą podchodzi się do umieszczania dziecka w instytucji opieki lub w rodzinie zastępczej oraz że powstaje coraz więcej programów skoncentrowanych na rodzinie i podejmuje się coraz więcej działań wspierających rodzinę.

Preferuje się różnego rodzaju „edukacyjne wsparcie rodziny”, organizowane przez ośrodki opieki dziennej czy rodziny zastępcze oferujące opiekę dzienną. Rodzice są wspierani przez te ośrodki lub rodziny w radzeniu sobie z codziennymi problemami domowymi i wychowawczymi. Warto zwrócić również uwagę na bardziej zróżnicowane formy usług nastawionych na udzielanie pomocy większej liczbie dzieci i młodych ludzi, nasilającą się tendencją do umieszczania dzieci pod opieką krewnych oraz rosnące wysiłki w pozyskiwaniu profesjonalnych opiekunów, przygotowanych do pracy z młodymi ludźmi manifestującymi złożone problemy.

1. KWESTIA RODZINY I DZIECKA W POLITYCE SPOŁECZNEJ

Rodzina i dziecko stanowią zasadnicze kwestie w polityce społecznej. Działalność na rzecz rodzin dotyczy wyrównywania pomiędzy nimi nieuzasadnionych i niezawinionych różnic socjalnych, tworzenia im równych szans oraz asekurowania w obliczu ryzyka życiowego. Natomiast działania podejmowane na rzecz dzieci mają przede wszystkim na celu ochronę ich praw, wyrównywanie szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz zapewnienie im ochrony w obliczu zagrożeń.

Istnieje wiele definicji rodziny. Najogólniej określa się ją jako podstawową komórkę społeczną, składającą się z rodziców (rodzica) i dzieci. Podkreśla się również instytucjonalną formę małżeństwa, poprzez którą powstaje system pokrewieństwa i dziedziczenia. Elementem wyróżniającym rodzinę jest wspólnota mieszkaniowa, tworząca najczęściej jedno gospodarstwo domowe, które może obejmować dwa, a nawet trzy pokolenia. Cechą wspólną wszystkich definicji rodziny jest to, że zapewnia ona ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazuje dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom. Ogólnie rzecz ujmując, rodzinę charakteryzuje współwystępowanie takich elementów, jak: wspólne zamieszkanie członków, wspólne nazwisko, wspólna własność oraz wspólna kultura duchowa.

Rodzina pełni szereg funkcji mających na celu zaspokajanie potrzeb swoich członków. Przede wszystkim warunkuje prawidłowy rozwój biologiczny i psychospołeczny dziecka. Jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Rodzina oddziałuje na dziecko poprzez określony i swoisty układ stosunków społecznych, na których podłożu dziecko przyswaja sobie określone wartości i wzory osobowe.

Każda rodzina tworzy własną, niepowtarzalną atmosferę życia domowego, na którą wpływają między innymi: stosunki wzajemne między małżonkami, miłość rodzicielska do dzieci, codzienne zachowania członków rodziny, kultywowanie tradycji, a także służba uznawanym wartościom. Wychowawcze oddziaływanie rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży w drodze nieuświadomionego często przekazywania wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża jednak szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych. Do zjawisk patologicznych zalicza się: alkoholizm, narkomanię, przestępczość rodziców oraz przemoc w rodzinie. Są one najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci.

Dziecko, podobnie jak rodzina, nie posiada jednoznacznej definicji. Według Kodeksu cywilnego to osoba, która nie ukończyła 18 lat i nie uzyskała pełnej zdolności do czynności prawnych. W Kodeksie karnym nieletnim jest dziecko do ukończenia 17. roku życia. Dzieci do 13. roku życia nie mają zdolności do czynności prawnych, a w ich imieniu działają rodzice lub opiekunowie prawni. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych kodeks cywilny przyznaje dzieciom, które ukończyły 13 lat.

Pełną zdolność do czynności prawnych uzyskuje się wraz z ukończeniem 18. roku życia (jedyne odstępstwo stanowi wcześniejsze zawarcie związku małżeńskiego; wówczas dziewczyna, zawsze za zgodą sądu opiekuńczego, może uzyskać pełną zdolność do czynności prawnych po ukończeniu 16 lat). Dziecko pozostaje aż do uzyskania pełnoletności, tj. ukończenia 18 lat, pod władzą rodzicielską.

1.1. REGULACJE PRAWNE KWESTII RODZINY I DZIECKA

Rodzina i dziecko są chronione zarówno w ustawodawstwie polskim, jak i międzynarodowym. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 18. stanowi, że małżeństwo, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Kolejne artykuły konkretyzują to stwierdzenie, odnosząc je do różnych aspektów życia rodzinnego.

Rozwinięcie norm zawartych w Konstytucji, a odnoszących się do rodziny, znajduje miejsce w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. W dokumencie tym unormowano problematykę zawierania i ustawiania małżeństw, stosunków majątkowych między małżonkami, obowiązków alimentacyjnych, pochodzenia dziecka, stosunków między rodzicami i dziećmi, instytucji przysposobienia, opieki i kurateli.

Innymi regulacjami prawnymi związanymi z problematyką rodziny są Kodeksy: karny, cywilny, postępowania cywilnego i pracy. Pierwszy z nich zakłada ściganie z urzędu przestępstw przeciwko rodzinie, do których zalicza: bigamię, znęcanie się nad

członkami rodziny, rozpijanie małoletniego, uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego, porzucenie i uprowadzenie dziecka. Natomiast Kodeks cywilny, choć nie jest bezpośrednio związany z ochroną rodziny, służy jej w zakresie przepisów dotyczących ochrony praw małoletniego w obrocie prawnym oraz dotyczących zasad prawa spadkowego. Kodeks postępowania cywilnego z kolei chroni rodzinę w postępowaniu egzekucyjnym. Obejmuje również ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych dla osób dochodzących roszczeń alimentacyjnych i daje możliwość występowania w tych sprawach w charakterze pełnomocnika właściwego przedstawiciela do spraw opieki społecznej organu gminy lub organizacji społecznej, mającej na celu udzielenie pomocy rodzinie. Kodeks pracy, służy głównie ochronie macierzyństwa i zdrowia kobiet.

Problematykę rodzinną podejmują również ratyfikowane przez Polskę akty międzynarodowe. Jednym z nich jest Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, której art. 16. stanowi, że rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczeństwa i ma prawo do ochrony ze strony społeczeństwa i państwa.

Zapis dotyczący rodziny figuruje również w pkt 16. pierwszej części Europejskiej Karty Społecznej. Mówi on, iż rodzina, jako podstawowa komórka społeczeństwa, ma prawo do odpowiedniej ochrony społecznej, prawnej i ekonomicznej dla zapewnienia jej pełnego rozwoju.

Innym aktem prawnym zapewniającym ochronę rodzinie jest uchwalona przez Stolicę Apostolską Karta Praw Rodziny. W dokumencie tym zapisane jest m.in. prawo do istnienia i budowy rodziny, czyli prawo każdego do założenia rodziny i posiadania środków na jej utrzymanie, prawo do przekazania życia i wychowania dzieci wedle własnych tradycji i wartości, prawo do mieszkania pozwalającego na godziwe życie rodzinne oraz prawo do zabezpieczenia fizycznego, społecznego, politycznego i ekonomicznego.

Problematyka rodzinna podejmowana jest także w Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet. W dokumencie tym, w określeniu prawa kobiet do równouprawnienia i partnerstwa podkreślono m.in. wpływ kobiet na wzrost dobrobytu społeczeństwa i rodziny. Część artykułów Konwencji pozostaje w bezpośrednim związku z rodzinnymi funkcjami kobiety, ukierunkowanymi na wzmocnienie społecznego statusu rodziny.

Kolejnym dokumentem międzynarodowym, będącym zarazem najważniejszym aktem prawnym regulującym prawa dziecka, jest Konwencja o Prawach Dziecka. Jej

postanowienia dotyczące dziecka urodzonego, które nie ukończyło 18. roku życia, obejmują: prawa cywilne, prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania, prawo do wychowywania w rodzinie i kontaktów z rodzicami, prawa socjalne oraz kulturalne i polityczne. Konwencja ustanawia status dziecka oparty na założeniach, że jest ono samodzielnym podmiotem, wymagającym ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną szczególnej opieki i ochrony prawnej, posiadającym jako istota ludzka prawo do poszanowania tożsamości, godności i prywatności, a rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania dziecka i wymaga ze strony państwa wsparcia.

Tworząc system ochrony dziecka, kierowano się zasadą dobra dziecka (wszystkie działania podejmowane są w najlepiej pojętym interesie dziecka), zasadą równości (wszystkie dzieci, niezależnie od ich cech: koloru skóry, płci i narodowości, mają być równe wobec prawa), zasadą poszanowania praw i odpowiedzialności obojga rodziców za rozwój i wychowanie dziecka (ochronie podlega autonomia rodziny i prawa obojga rodziców do decydowania o sprawach dziecka) oraz zasadą pomocy państwa w zabezpieczeniu odpowiednich warunków socjalnych i zdrowotnych rodziny.

Jeszcze innym aktem prawnym zapewniającym ochronę dziecku jest Europejska Konwencja o Przystosowaniu Dzieci. Ma ona zastosowanie do dzieci, które w momencie przystosowania nie ukończyły 18 lat, nie zawarły związku małżeńskiego oraz nie są uznawane przez prawo za pełnoletnie.

Dokumentem na rzecz praw dziecka jest także Europejska Konwencja o Statusie Prawnym Dziecka Pozamałżeńskiego, która zrównuje w prawach dzieci małżeńskie i pozamałżeńskie.

Rodzina i dziecko są również chronione w ustawodawstwie Unii Europejskiej. Prawny zapis ochrony rodziny i dziecka znajduje się w wyżej wymienionych aktach międzynarodowych oraz w konstytucjach poszczególnych państw członkowskich. Istnieją poza tym wspólnotowe akty wtórne dotyczące równego traktowania kobiet, które zwracają uwagę na konieczność godzenia życia zawodowego z rodzinnym oraz na szczególną ochronę kobiet w ciąży i w okresie macierzyństwa.

2. DIAGNOZA SYTUACJI DZIECKA W GMINIE SOŃSK

Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet, przekazanych zarówno liderom lokalnej społeczności, jak i placówkom edukacyjnym. W niniejszej diagnozie pominięto badanie metodą SWOT, ponieważ zostało ono przedstawione w strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy.

2.1. NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA I PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ

Identyfikacja zagrożeń dotyczących dzieci i rodziny na terenie gminy jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy dzieci, młodzieży i rodziny, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych GOPS-u, radnych, mieszkańców gminy.

Z wypowiedzi ankietowanych wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność. Zawierały one także sugestie, jak pomagać w rozwiązywaniu pojawiających się kwestii społecznych.

BARIERY

Z ankiet wynika, że młodzież i dzieci mieszkające na terenie gminy natrafiają na następujące bariery:

- trudności w dojazdach do szkół, m.in. na zajęcia pozalekcyjne,
- ograniczona liczba alternatywnych form – i co się z tym wiąże – miejsc spędzania czasu wolnego,
- ograniczony dostęp do instytucji kulturalnych, infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, świetlic wiejskich, placów zabaw,
- brak instytucji wspomagających edukację,
- małe zainteresowanie władz lokalnych edukacją młodzieży,

- brak perspektyw po zakończeniu nauki,
- problemy finansowe rodziców.

Z ww. barier wynikają problemy związane z dziećmi i młodzieżą, do rozwiązania których gmina musi znaleźć odpowiednie warunki i możliwości. Głównymi problemami podkreślanymi przez ankietowanych są:

- niewydolność wychowawcza rodzin,
- bezrobocie rodziców i problemy finansowe,
- demoralizacja dzieci w rodzinach patologicznych (alkoholizm rodziców),
- łatwy dostęp do środków psychoaktywnych i ich konsumpcja (alkohol, papierosy, narkotyki),
- konflikty z rówieśnikami,
- brak opieki i kontroli rodziców nad dziećmi,
- niemożność atrakcyjnego spędzania czasu wolnego oraz rozwijania zainteresowań,
- agresja (fizyczna i słowna) i przemoc w rodzinie,
- przejawy wandalizmu.

CO NALEŻY ZMIENIĆ

W celu poprawy istniejącej sytuacji proponuje się następujące rozwiązania w poszczególnych obszarach funkcjonowania:

1. Działania w zakresie sportu i wypoczynku:

- propagowanie sportu i rekreacji,
- organizowanie i poszerzenie oferty pozalekcyjnych zajęć sportowych pod opieką instruktorów,
- budowa świetlic dla dzieci i młodzieży oraz placów zabaw dla dzieci,
- organizowanie wyjazdów na basen, imprezy sportowe i festyny,
- organizowanie wypoczynku w czasie wolnym od nauki (np. wyjazdy na pływalnię do Ciechanowa), także w czasie wakacji i ferii zimowych,
- udostępnienie wszystkim zainteresowanym sal gimnastycznych i boisk, szczególnie w godzinach popołudniowych,
- budowa w poszczególnych miejscowościach boisk sportowych.

2. Działania w zakresie poprawy stanu zdrowia i sprawności:

- prowadzenie regularnych badań profilaktycznych (m.in. uzębienia),
- propagowanie zdrowej żywności,
- powrót do szkół gabinetów lekarskich; poprawa funkcjonowania służby zdrowia w szkołach, częstsze wizyty pielęgniarek i stomatologów w szkołach,
- zwiększenie liczby pozalekcyjnych zajęć sportowych,
- zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów,
- propagowanie zdrowego stylu życia (plakaty, ulotki, broszury).

3. Działania w zakresie poprawy sytuacji dzieci niepełnosprawnych:

- likwidowanie barier architektonicznych,
- zwiększenie dostępności placówek rehabilitacyjnych; tworzenie punktów oraz placówek rehabilitacyjnych w gminie,
- upowszechnianie problemu niepełnosprawności przez dom i szkołę w celu eliminowania uprzedzeń,
- organizowanie imprez integracyjnych.

4. Działania w zakresie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży:

- pedagogizacja rodziców w zakresie bezpieczeństwa w gospodarstwach rolnych,
- zwiększenie monitoringu w szkołach,
- współpraca placówek oświatowych ze służbami odpowiedzialnymi za porządek i bezpieczeństwo publiczne (m.in. spotkania z przedstawicielami policji, służby zdrowia),
- współpraca służb szkolnych (woźni, sprzątaczk) z nauczycielami w zakresie wymiany informacji o zagrożeniach,
- budowa chodników w celu poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- zagospodarowanie czasu wolnego,
- większe uprawnienia policji w karaniu nieletnich,
- zwiększenie restrykcji wobec osób sprzedających nieletnim alkohol i papierosy,
- wdrażanie w szkołach programów na rzecz przeciwdziałania zagrożeniom i zwiększenia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży,
- zorganizowanie świetlicy socjoterapeutycznej.

5. Działania w zakresie wsparcia dzieci z rodzin ubogich:
- przekazywanie do GOPS-u informacji o problemach materialnych rodzin,
 - zapewnienie wypoczynku wakacyjnego,
 - zakup podręczników i bezpłatne udostępnianie ich uczniom z ubogich rodzin,
 - organizowanie prac interwencyjnych i aktywizacja bezrobotnych rodzin,
 - udzielanie wsparcia rzeczowego (ubrania, podręczniki i przybory szkolne) oraz finansowego (na dojazdy na zajęcia pozalekcyjne, stypendia),
 - bezpłatne dożywianie w szkole.
6. Inne możliwości:
- pedagogizacja rodziców, uczenie ich o problemach dzieci i młodzieży,
 - zorganizowanie w gminie kuchni przygotowującej posiłki dla dzieci ze wszystkich placówek oświatowych,

2.2. SYTUACJA DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów. Wypowiedzi ankietowanych zawierają również informacje o już realizowanych działaniach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych wśród dzieci i młodzieży.

Na terenie gminy Sońsk znajdują się dwa przedszkola, do których uczęszcza 104 dzieci, pięć szkół podstawowych (w Sońsku, Bądkowie, Gąsocinie i Koźniewie Wielkim oraz niepubliczna w Kałęczynie), w których naukę pobiera 635 uczniów, trzy gimnazja (w Gąsocinie, Sońsku i niepubliczne w Kałęczynie), do których uczęszcza 386 uczniów, oraz jedna szkoła ponadgimnazjalna (w Gołotczyźnie), w której naukę pobiera 550 uczniów.

Z dostarczonych przez 7 placówek (4 szkoły podstawowe, 2 gimnazja i 1 zespół szkół) ankiet wynika, że sześć szkół posiada dostęp do Internetu, wszystkie placówki prowadzą dożywianie uczniów (zapotrzebowanie na tę formę pomocy jest jednak większe), pięć umożliwia korzystanie z sali gimnastycznej, a w żadnej nie funkcjonują klasy integracyjne.

Według ankietowanych problemami, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i zarazem szkoły, są: zjawisko ubożenia rodzin (przejawiające się np.

w niedożywieniu dzieci) i związany z nim problem bezrobocia, dysfunkcje występujące w domu (odnoszące się do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej i uzależnień rodziców od alkoholu), a także poczucie braku perspektyw, konflikty z kolegami, przemoc i agresja oraz kłamstwa, które to zjawiska prowadzą niekiedy do konieczności ustanowienia kurateli sądowej.

Szkoły (z wyjątkiem jednej) oferują swoim wychowankom zajęcia dodatkowe (m.in. różnorodne tematycznie koła zainteresowań oraz zajęcia teatralne, plastyczne, artystyczne, taneczne i sportowe), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze (wszystkie placówki) oraz korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne i socjoterapeutyczne (po 2 szkoły).

Określając działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do przeprowadzenia na terenie szkoły wskazywano na potrzebę zintensyfikowania programów obejmujących zapobieganie alkoholizmowi i innym uzależnieniom przy równoczesnym propagowaniu zdrowego stylu życia. Wskazywano na potrzebę eliminowania agresji między uczniami i łagodzenia antagonizmów w grupie rówieśniczej, m.in. poprzez uczenie nawyku rozwiązywania konfliktów za pomocą komunikowania się. Interwencji pedagogicznej wymaga również proces rozwoju osobowości dziecka w kierunku podniesienia jego samooceny. Postulowano także realizację programów w zakresie udzielania pomocy najuboższym rodzinom, w tym objęcie dożywianiem wszystkich uczniów.

Podjmując kwestię badań koniecznych do przeprowadzenia wśród dzieci, młodzieży i rodziców, pedagodzy stwierdzili, iż należy przeprowadzać wywiady środowiskowe, rozmowy indywidualne oraz badania ankietowe (dotyczące uzależnień, problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz aktualnej sytuacji materialnej dzieci, młodzieży i ich rodziców). Szczególną uwagę należy poświęcić rodzinom wielodzietnym. Zdaniem pedagogów istnieje potrzeba przeprowadzenia badań medycznych, obejmujących m.in. stan uzębienia, wady postawy oraz problem otyłości wśród dzieci.

Zastanawiając się nad problemem, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dziecka, pedagodzy wskazywali, iż należy realizować programy wychowawcze i profilaktyczne oraz prowadzić zajęcia pozalekcyjne, co związane jest jednak z koniecznością poniesienia dodatkowych nakładów. Ważną rolę w pracy

placówek winna odgrywać pedagogizacja rodziców oparta na znajomości sytuacji rodzin. Konieczne jest również zintensyfikowanie współpracy z instytucjami i osobami niosącymi pomoc rodzinie, m.in. z policją, służbą zdrowia i Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną. Wskazywano również na potrzebę objęcia dożywianiem większej liczby uczniów.

2.3. SYTUACJA DZIECKA W ŚRODOWISKU LOKALNYM

Sytuacja materialna wielu rodzin posiadających dzieci z gminy Sońsk jest niezadowolająca. Rozmiary zjawiska ubożenia mieszkańców próbowali określić respondenci, odpowiadając na pytanie dotyczące liczby rodzin, które uznają za biedne. Aż 66,7% ankietowanych stwierdziło, że osobiście zna wiele takich rodzin, a po 16,7% badanych przyznało, że zna niewiele rodzin ubogich bądź też słyszało o takich rodzinach. Skoro zatem w sumie 83,4% respondentów poznało wiele bądź niewiele rodzin ubogich, oznacza to – zważywszy na stosunkowo niewielką liczbę ludności gminy – że statystycznie zjawisko ubóstwa jest znane mieszkańcom z autopsji bądź spotykają się z nim w relacjach sąsiedzkich.

Połowa ankietowanych krytycznie odniosła się do kwestii dostępności rehabilitacji dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi. Tylko 22,2% mieszkańców oceniło wsparcie w tym zakresie jako dostateczne lub dobre, a 27,8% badanych nie miało na ten temat zdania.

Jednoznacznie negatywne opinie mieli ankietowani mieszkańcy gminy Sońsk na temat organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży. Dla 76,4% respondentów proponowana oferta jest niewystarczająca, a jedynie 17,6% badanych uznało ją za dostateczną. 5,9% osób nie potrafiło jasno sprecyzować swojego stanowiska w tej sprawie.

Ocena realizowanych w gminie działań związanych z profilaktyką alkoholową i narkotykową w oczach ankietowanych mieszkańców generalnie wypadła pozytywnie – 27,8% respondentów oceniło je dobrze (27,8%) lub też bardzo dobrze lub dostatecznie (po 11,1%). Odmiennego zdania było 16,7% badanych.

Ponad połowa ankietowanych (55,%) była zdania, że szkoły i miejsca publiczne w gminie są bezpieczne dla dzieci. Odminną opinię w tej kwestii wyraziło 11,1% badanych.

Podejmując problem przemocy domowej, której ofiarami są dzieci, 44,4% ankietowanych przyznało, że słyszało o takich rodzinach w gminie, 27,8%

respondentów stwierdziło, iż zna nieliczne takie rodziny, a 5,5% osób, że zna wiele rodzin, w których krzywdzi się dzieci. Jedynie 22,2% nie słyszało o fizycznym i psychicznym maltretowaniu dzieci w najbliższym otoczeniu. A zatem zasięg tego rodzaju patologicznych zachowań jest znaczny. Co do wykorzystywania seksualnego nieletnich, 88,9% respondentów stwierdziło, że nie słyszało o takich rodzinach bądź przypadkach, natomiast 5,5% osób przyznało, iż wie o takich przypadkach i tyleż samo ankietowanych o nich słyszało.

Analizując potrzebę zwiększenia liczby miejsc w placówkach przedszkolnych na terenie gminy, 41,2% respondentów opowiedziało się za taką potrzebą, przeciwnego zdania było 35,3% badanych i tyleż samo osób nie wyraziło opinii w tej kwestii.

2.4. SYTUACJA DZIECKA I RODZINY W PERSPEKTYWIE PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ I ZESPOŁU KURATORSKIEJ SŁUŻBY SĄDOWEJ SĄDU REJONOWEGO

Informacji o sytuacji dziecka i rodziny w środowisku lokalnym dostarczają również działające na danym terenie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego. Dane ww. instytucji dotyczą m.in. takich kwestii, jak liczba osób objętych wsparciem oraz przyczyny i formy udzielanej pomocy oraz liczba osób i powód objęcia nadzorem.

W 2005 roku Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ciechanowie objęła badaniami diagnostycznymi (psychologiczno-pedagogicznymi) 93 dzieci i uczniów uczęszczających do przedszkoli i szkół funkcjonujących na terenie gminy Sońsk. W ich wyniku wydano 112 opinii z zaleceniami (większość z nich – 84 – dotyczyła potrzeby dostosowania wymagań edukacyjnych z powodu trudności w nauce) i 2 orzeczenia (o potrzebie kształcenia specjalnego i indywidualnego nauczania). Ponadto dla dzieci i młodzieży z terenu gminy przeprowadzano w Poradni zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, terapię logopedyczną oraz zajęcia metodą kinezylogii edukacyjnej. Szczegółowe zestawienie rodzajów świadczonej pomocy przedstawia poniższa tabela.

Rodzaje pomocy świadczonej dzieciom i młodzieży z terenu gminy Sońsk w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Ciechanowie w 2005 roku

L.p.	Rodzaj świadczonej pomocy	Liczba uczniów				
		ogółem	przedszkola	szkoły podstawowe	gimnazja	szkoły ponadpodstawowe
1.	Badania diagnostyczne (psychologiczno-pedagogiczne)	93	0	69	17	7
2.	Po badaniach diagnostycznych wydano opinie, w których zawarto zalecenia dotyczące:					
	a) dostosowania wymagań edukacyjnych (z powodu trudności w nauce)	84	0	62	15	7
	b) dostosowania wymagań podczas sprawdzianu, egzaminu kończącego szkołę	20	0	12	4	4
	c) objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole (zajęciami korekcyjno-kompensacyjnymi i dydaktyczno-wyrównawczymi)	4	0	4	0	0
	d) pozostawienie dziecka na drugi rok w tej samej klasie	1	0	1	0	0
	e) przystąpienia ucznia gimnazjum do oddziału przysposabiającego do pracy	2	0	0	2	0
	f) wczesnego wspomaganie rozwoju (dla dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do czasu podjęcia nauki w szkole)	1	0	1	0	0
3.	Wydawanie orzeczeń					
	a) o potrzebie kształcenia specjalnego	1	0	0	0	1
	b) o potrzebie indywidualnego nauczania	1		1		
4.	Uczniowie objęci zajęciami korekcyjno-kompensacyjnymi w PPP	8	0	5	2	1
5.	Uczniowie objęci terapią logopedyczną w PPP	13	2	10	1	0
6.	Uczniowie objęci zajęciami prowadzonymi metodą kinezylogii edukacyjnej (usprawniającej przede wszystkim koncentrację uwagi)	3	0	2	1	0

Dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Ciechanowie.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych, kurator sądowy jest organem wykonawczym sądu i realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Działania pomocowe realizowane przez kuratorów wynikają ze wskazań sądu opartych na art. 100 Kodeksu rodzinnego. Pomoc ta ma charakter niematerialny i dotyczy umożliwienia właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej

Według danych II Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Ciechanowie, z końcem 2005 roku pod nadzorem kuratora wykonującego orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich pozostawało łącznie 38 spraw z terenu gminy Sońsk. Najwięcej z nich – 17 – miało charakter opiekuńczy i związanych było z ograniczeniem władzy rodzicielskiej (15 spraw; w rodzinach tych przebywało 34 małoletnich dzieci) oraz potrzebą objęcia kuratelą rodziny zastępczej i małoletniego dziecka przebywającego w placówce opiekuńczo-wychowawczej (po 1 sprawie). Pozostałe sprawy dotyczyły leczenia odwykowego (ambulatoryjnego i w stacjonarnym zakładzie; łącznie 11 spraw) oraz osób nieletnich (w związku z demoralizacją i popełnieniem czynów karalnych; ogółem 10 spraw).

Według danych I Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Ciechanowie, dozorem kuratora wykonującego orzeczenia w sprawach karnych objętych jest z terenu gminy Sońsk 21 osób, które dopuściły się kradzieży i włamań, 3 osoby skazane za uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego, 8 osób skazanych za znęcanie się nad rodziną oraz 17 osób skazanych za jazdę pod wpływem alkoholu.

2.5. ZASOBY

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie kwestii dziecka i rodziny są instytucje działające na terenie gminy. Prezentujemy te, które mogą mieć największy wpływ na poprawę sytuacji i dziecka i rodziny.

Nazwa instytucji	Kontakt
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	ul. Ciechanowska 20, 06-430 Sońsk, tel. (023) 671 30 47.
Gminna Instytucja Kultury w Sońsku	ul. Ciechanowska 27, 06-430 Sońsk, tel. (023) 671 36 46.
Gminna Instytucja Kultury w Gąsocinie	ul. Zacisze 14, 06-440 Gąsocin, tel. (023) 671 44 72.
Gminna Biblioteka Publiczna w Sońsku	ul. Ciechanowska, 06-430 Sońsk.
Gminna Biblioteka Publiczna. Filia w Gąsocinie	06-440 Gąsocin.
Szkoła Podstawowa im Szczepana Dobosza w Sońsku	ul. Szkolna 4, 06-430 Sońsk, tel. (023) 671 30 12.
Szkoła Podstawowa im. Stanisława Milewskiego w Gąsocinie	ul. Szkolna 1, 06-440 Gąsocin, tel. (023) 671 41 01.
Szkoła Podstawowa im. M. Gwiazdowicza w Bądkowie	Bądkowo 1, 06-440 Gąsocin, tel. (023) 676 00 27.
Szkoła Podstawowa w Koźniewie Wielkim	Koźniewo Wielkie 59, 06-440 Gąsocin, tel. (023) 671 44 41.
Społeczna Szkoła Podstawowa im. Aleksandry. Bąkowskiej w Kałęczynie	Kałęczyn 20, 06-440 Gąsocin, tel. (023) 676 01 79.
Gimnazjum im. Papieża Jana Pawła II w Sońsku	ul. Szkolna 4, 06-430 Sońsk, tel. (023) 671 32 26.
Gimnazjum w Gąsocinie	ul. Błotna 12, 06-440 Gąsocin, tel. (023) 671 43 42.
Niepubliczne Gimnazjum w Kałęczynie	Kałęczyn 20, 06-440 Gąsocin.

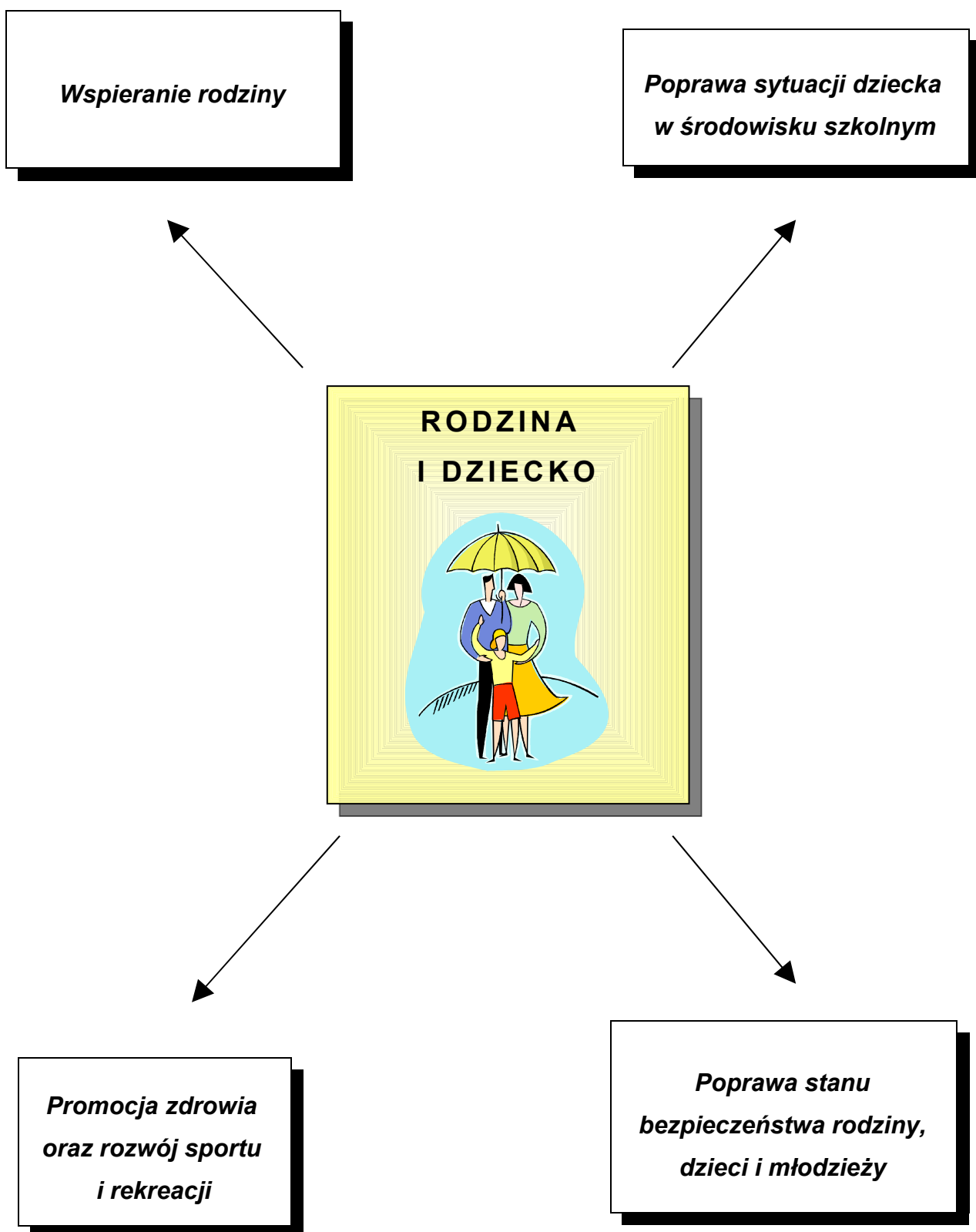
Gminne Przedszkole w Gołotczyźnie	ul. Ciechanowska 4, 06-430 Sońsk, tel. (023) 671 30 15.
Gminne Przedszkole w Gąsocinie	ul. Główna 29B, 06-440 Gąsocin, tel. (023) 671 40 96.
Zespół Szkół im. Aleksandra Świętochowskiego w Gołotczyźnie	Gołotczyzna, ul. Ciechanowska, 06-430 Sońsk, tel. (023) 671 30 31.
Muzeum Pozytywizmu w Gołotczyźnie	Gołotczyzna, 06-430 Sońsk.

2.6. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Zespół wspierający Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w opracowaniu niniejszego dokumentu, opierając się na materiale analitycznym oraz przesłankach wynikających z ogólnopolskich dokumentów diagnostycznych i programowych, uznał, że działania mające na celu budowę lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną należy zaprogramować w podstawowych obszarach, tj.:

- wspierania rodziny,
- poprawy sytuacji dziecka w środowisku szkolnym,
- poprawy stanu zdrowia populacji, w szczególności poprzez rozwój sportu i rekreacji,
- poprawy stanu bezpieczeństwa rodziny, dzieci i młodzieży.

CELE STRATEGICZNE SYSTEMU

3. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I ZADANIA

Cel strategiczny 1.

WSPIERANIE RODZINY

Cele operacyjne:

- 1. Wspomaganie potencjału rozwojowego rodziny.**
- 2. Budowanie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.**
- 3. Wspieranie rodzin zagrożonych ubóstwem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Systematyczne diagnozowanie warunków życia rodzin oraz potrzeb i oczekiwań dotyczących pomocy rodzinie.
2. Analiza i monitoring systemu wspierającego rodzinę w wypełnianiu jej funkcji i zadań.
3. Wypracowanie zasad współpracy wszystkich podmiotów w społeczności lokalnej działających na rzecz rodziny.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Diagnozowanie i monitoring warunków życia rodzin.
2. Budowanie zintegrowanego systemu chroniącego rodzinę przed utratą bezpieczeństwa socjalnego, w tym utworzenie instytucji odpowiedzialnej za przyjmowanie sygnałów o sytuacji kryzysowej rodzin.
3. Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia dla rodzin z niepełnosprawnymi członkami rodzin.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Obejmowanie opieką socjalną rodzin żyjących w trudnych warunkach materialnych.
2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich dożywiania w szkole, wyposażenia w podręczniki i pomoce szkolne.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 2.

POPRAWA SYTUACJI DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

Cele operacyjne:

1. **Wzbogacanie oferty edukacyjnej oraz wspieranie uczniów uzdolnionych.**
2. **Wspieranie potrzeb edukacyjnych dzieci niepełnosprawnych.**
3. **Wzmacnianie systemu gwarantującego prawidłowy przebieg procesu wychowania.**
4. **Ochrona dzieci i młodzieży przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i społecznym wykluczeniem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wspieranie inicjatyw służących wszechstronnemu rozwojowi dzieci i młodzieży.
2. Włączanie w proces dydaktyczny programów otwierających świadomość młodego pokolenia na możliwości indywidualnego rozwoju, twórczego działania oraz sprzyjających rozwijaniu umiejętności społecznych, przedsiębiorczości i planowania kariery.
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną dla młodzieży szkolnej (stypendia, zasiłki, dofinansowanie udziału w ofercie kulturalnej oraz wycieczkach dydaktycznych).
5. Wypracowanie procedur monitoringu uczniów uzdolnionych, wspierania ich rozwoju, wyróżniania i nagradzania.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Stworzenie systemu usług wspierających proces edukacji uczniów niepełnosprawnych.
2. Tworzenie warunków umożliwiających dostęp uczniów niepełnosprawnych do szkół ogólnodostępnych.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Kontynuowanie i wzbogacanie istniejących programów profilaktycznych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży.

2. Wspieranie idei wolontariatu oraz innych form aktywności społecznej, sprzyjających rozwijaniu postaw charytatywnych i filantropijnych w stosunku do osób starszych i pokrzywdzonych przez los.

Zadania do celu operacyjnego 4:

1. Zapewnienie szerszego dostępu do opieki pedagoga i psychologa w szkołach.
2. Inicjowanie programów edukacyjno-wychowawczych przeciwdziałających patologiom społecznym dzieci i młodzieży, w tym uzależnieniom, nieprzystosowaniu, wykluczeniu.
3. Organizacja świetlic szkolnych i środowiskowych, w tym parafialnych.
4. Tworzenie warunków do zwiększenia różnych form orientacji i poradnictwa zawodowego.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 3.

PROMOCJA ZDROWIA ORAZ ROZWÓJ SPORTU I REKREACJI

Cele operacyjne:

- 1. Rozwijanie warunków służących aktywności ruchowej dzieci i młodzieży.**
- 2. Kompensacja deficytów zdrowotnych oraz wspieranie opieki zdrowotnej nad dzieckiem niepełnosprawnym.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wspieranie cyklicznych badań sprawności młodego pokolenia.
2. Wykorzystywanie gminnej bazy sportowej na cele rekreacyjne i aktywność ruchową dzieci i młodzieży.
3. Stworzenie warunków organizacyjnych i finansowych do optymalnego wykorzystania istniejących obiektów sportowych w placówkach oświatowych, również w godzinach popołudniowych, a dla młodzieży także w godzinach wieczornych.
4. Rozbudowa infrastruktury służącej czynnemu spędzaniu czasu wolnego (plac zabaw, boiska sportowe, ścieżki rowerowe).

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Prowadzenie cyklicznych badań stanu zdrowia dzieci i młodzieży.
2. Inicjowanie edukacyjnych programów prozdrowotnych w szkołach (higiena nauki i pracy, prawidłowe żywienie, wady postawy, uzależnienia).
3. Tworzenie warunków do praktykowania zachowań prozdrowotnych.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 4.**POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA
RODZINY, DZIECI I MŁODZIEŻY****Cele operacyjne:**

1. **Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa i społecznej pewności dzieci i młodzieży.**
2. **Przeciwdziałanie uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży.**
3. **Ochrona dziecka przed wykorzystywaniem i molestowaniem.**

Zadania do celu operacyjnego 1:

1. Wdrażanie programów ilustrujących zagrożenia cywilizacyjne.
2. Włączanie w realizację programów profilaktyczno-edukacyjnych policjantów z wydziału prewencji oraz ruchu drogowego.

Zadania do celu operacyjnego 2:

1. Realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych na temat uzależnień adresowanych do dzieci i młodzieży.
2. Ustawiczne szkolenie nauczycieli związane z zagrożeniem uzależnieniami.
3. Wdrażanie programów edukacyjnych z zakresu uzależnień dla rodziców.

Zadania do celu operacyjnego 3:

1. Monitorowanie zjawiska krzywdzenia dzieci i młodzieży.
2. Inicjowanie programów przeciwdziałania przemocy rówieśniczej, wykorzystywania i molestowania dzieci w rodzinie i w środowisku.
3. Promocja instytucji udzielających pomocy, np. telefon zaufania, program „Niebieska linia”.
4. Współpraca wszystkich lokalnych instytucji zajmujących się przemocą.

Odpowiedzialni za realizację celów strategicznych, operacyjnych i zadań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w programie będą realizowane w ramach przyjętych zadań w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.